

ИЗВЕШТАЈ

о пословању слободних зона у Републици Србији за 2008. годину

Правни основ за подношење овог Извештаја садржан је у члану 11. став 4. Закона о слободним зонама („Службени гласник РС”, број 62/06), којим је прописано да Министарство финансија подноси Влади једном годишње извештај о пословању у свим слободним зонама у Републици Србији, са предлогом мера.

Сагласно члану 11. став 1. Закона о слободним зонама, привредна друштва за управљање слободном зоном дужна су да у року од 90 дана по истеку календарске године доставе Управи за слободне зоне годишње извештаје о пословању у слободној зони за претходну годину.

У 2008. години на територији Републике Србије функционисале су четири слободне зоне и то: Слободна зона „Пирот”, Слободна зона „Зрењанин”, Слободна зона „Суботица” и Слободна зона „Нови Сад”.

Слободна зона „Нови Сад” је сагласност за одређивање подручја добила Решењем Владе, 05 број: 483-6890/2007 од 25. октобра 2007. године, а са радом је почела 21. марта 2008. године. Министар финансија је донео Привремено решење за почетак рада, број 483-00-00101/2007-17 од 21. марта 2008. године, чији је рок важења до 24. октобра 2009. године, имајући у виду да је Решењем Владе дата сагласност за одређивање подручја Слободне зоне „Нови Сад” на две локације, а да су у том моменту били испуњени услови за почетак рада само на једној локацији.

Привредна друштва за управљање наведеним слободним зонама у прописаном року доставила су тражене извештаје.

I. Резултати пословања слободних зона

Укупна вредност реализованог промета робе и услуга у 2008. години преко наведених слободних зона износи 651.717.588,00 евра. У односу на 2007. годину промет је порастао за 15,28%. На ово повећање у већој мери утицао је увоз робе, који је у односу на 2007. годину порастао за 27,87%. Извоз и пласман робе на тржиште Републике Србије, као и вредност пружених услуга у слободној зони били су у односу на 2007. годину већи за 6,7%.

Вредност реализованог промета робе износи 650.140.935,00 евра и то:

- увоз - 293.129.945,00 евра,
- извоз - 315.434.808,00 евра,
- пласман на тржиште Републике Србије - 41.576.182,00 евра.

У односу на 2007. годину увоз је порастао за 27,87%, извоз за 4,26%, док је пласман на тржиште Републике Србије порастао за 28,37%.

Вредност реализованог промета услуга у слободним зонама износи 1.576.653,00 евра.

У односу на 2007. годину промет услуга порастао је за 37,3%

Највећи промет реализован је у Слободној зони „Пирот” и износи 314.970.136,00 евра, односно 48,33% укупно реализованог промета робе и услуга у слободним зонама. Међутим, у односу на 2007. годину укупан промет у овој слободној зони мањи је за 7,85%, а вредност продате робе и пружених услуга за 10,08%.

У Слободној зони „Зрењанин” реализован је укупан промет у износу од 25.485.358,00 евра. У односу на 2007. годину промет у овој слободној зони порастао је за 17,77%. Укупна вредност продате робе и пружених услуга порасла је за 19,9%

У Слободној зони „Суботица” реализован је укупан промет у износу од 254.866.901,00 евра. У односу на 2007. годину промет у овој слободној зони порастао је за 26,25%. Укупна вредност продате робе и пружених услуга порасла је за 16,47%

У Слободној зони „Нови Сад” реализован је промет у износу од 56.395.193,00 евра.

Спољнотрговински промет

Слободна зона „Пирот” остварила је највећи извоз робе, у износу од 180.099.258,00 евра.

У укупном извозу робе из слободне зоне, учешће робе произведене у слободној зони износи 74%, односно 133.460.539,00 евра.

Учешће стране робе која је ускладиштена а затим извезена, у укупном извозу робе из слободне зоне износи 26%, односно 46.638.719,00 евра. Овај извоз је само статистички приказан, с обзиром да нема утицаја на девизни прилив.

Унос стране робе остварен је у износу од 115.844.388,00 евра, и то:

- за потребе производње у слободној зони - 67.095.921,00 евра,
- роба стављена у поступак складиштења - 48.748.467,00 евра.

Роба која је стављена у поступак складиштења, у износу од 2.109.748,00 евра, је оцарињена и пласирана на тржиште Републике Србије, а роба у вредности од 46.638.719,00 евра је ускладиштена и извезена из слободне зоне.

У односу на 2007. годину укупан извоз робе мањи је за 10%, при чему је извоз робе произведене у слободној зони смањен за 6,28%.

Увоз робе у односу на 2007. годину, такође је мањи за 3,74%. Увоз репроматеријала је порастао за 10,22%, али је увоз готових производа мањи за 18%.

Слободна зона „Зрењанин”, остварила је извоз робе у износу од 9.485.007,00 евра.

У укупном извозу робе из слободне зоне, учешће робе произведене у слободној зони износи 75,%, односно 7.081.152,00 евра.

Учешће стране робе која је ускладиштена а затим извезена, у укупном извозу робе из слободне зоне износи 25%, односно 2.403.152,00 евра. Овај извоз је само статистички приказан, с обзиром да нема утицаја на девизни прилив.

Унос робе у слободну зону износи 9.566.966,00 евра, и то:

- за потребе производње у слободној зони - 2.881.667,00 евра,
- роба стављена у поступак складиштења - 6.685.299,00 евра.

Роба која је стављена у поступак складиштења, у износу од 4.281.44,00 евра, је оцарињена и пласирана на тржиште Републике Србије, а роба у вредности од 2.403.855,00 евра је ускладиштена и извезена из слободне зоне.

У односу на 2007. годину укупан извоз робе је порастао за 23,46%, при чему је извоз робе произведене у слободној зони порастао за 30,25%.

Увоз робе у односу на 2007. годину је порастао за 14,38%, при чему је увоз репроматеријала порастао за 24,19% а увоз готових производа за 10,61%.

Слободна зона „Суботица” остварила је укупан извоз робе у износу од 112.916.867,00 евра.

У укупном извозу робе из слободне зоне, учешће робе произведене у слободној зони износи 91,3%, односно 103.086.000,00 евра.

Учешће стране робе која је ускладиштена а затим извезена, у укупном извозу робе из слободне зоне износи 8,7%, односно 9.830.867,00 евра. Овај извоз је само статистички приказан, с обзиром да нема утицаја на девизни прилив.

У слободну зону је извршен унос робе у вредности 136.834.609,00 евра, и то:

- за потребе производње у слободној зони - 122.259.682,00 евра,
- роба стављена у поступак складиштења - 14.574.927,00 евра,

Роба која је стављена у поступак складиштења, у износу од 4.744.061,00 евра, је оцарињена и пласирана на тржиште Републике Србије, а роба у вредности од 9.830.866,00 евра је ускладиштена и извезена из слободне зоне.

У односу на 2007. годину укупан извоз робе је порастао за 19,53%, при чему је извоз робе произведене у слободној зони порастао за 36,42%.

Увоз робе у односу на 2007. годину је порастао за 36,1%. Увоз готових производа био је мањи за 56,66%, али је увоз репроматеријала порастао за 82,73%.

Слободна зона „Нови Сад” остварила је укупан извоз робе у износу од 12.933.676,00 евра.

Имајући у виду да се ради о роби која је ускладиштена а затим извезена, овај извоз нема утицаја на девизни прилив.

У слободну зону је извршен унос робе у вредности 30.883.982,00 евра, од чега је роба која је стављена у поступак складиштења, у износу од 12.429.443,00 евра оцарињена и пласирана на тржиште Републике Србије, а роба у вредности од 12.933.676,00 евра извезена из слободне зоне.

Промет услуга

У **Слободној зони „Пирот”** укупна вредност пружених услуга износи 1.040.384,00 евра.

У односу на 2007. годину укупна вредност пружених услуга порасла је за 28,84%.

У **Слободној зони „Зрењанин”** укупна вредност пружених услуга износи 16.813,00 евра.

У односу на 2007. годину укупна вредност пружених услуга мања је за 54,14%.

У **Слободној зони „Суботица”** укупна вредност пружених услуга износи 371.364,00 евра.

У односу на 2007. годину укупна вредност услуга порасла је за 22,1%.

У Слободној зони „Нови Сад” укупна вредност пружених услуга износи 148.092,00 евра.

Обим инвестиционих улагања

Обим инвестиционих улагања у слободним зонама у 2008. години износи 37.456.376,00 евра и у односу на 2007. годину повећан је четири пута.

У Слободној зони „Пирот” реализовано је највеће инвестиционо улагање у износу од 35.086.540,00 евра. Инвестиције су имали:

- привредно друштво за управљање слободном зоном - 271.214,00 евра,
- Скупштина општине Пирот (оснивач слободне зоне) - 27.238,00 евра,
- корисник слободне зоне, предузеће „Новадис” (100% власништво страног улагача) - 15.224,00 евра,
- корисник слободне зоне, предузеће „Елиса Про” (домаће производно предузеће) - 33.158,00 евра,
- корисник слободне зоне, предузеће „RBL” (100% власништво страног улагача) - 7.600,00 евра,
- корисник слободне зоне, предузеће „Пиротекс Трико” (домаће производно предузеће) - 181.634,00 евра,
- корисник слободне зоне, предузеће „Тигар” А.Д. (домаће производно предузеће) - 13.483.146,00 евра, и
- корисник слободне зоне, предузеће „Тигар Tyres” (власништво „Michelin”-а 100% до 2010. године) - 21.067.326,00 евра.

Привредно друштво за управљање слободном зоном инвестирало је у изградњу магацина и инфраструктурно опремање слободне зоне.

Инвестиције Општине Пирот огледале су се у инвестиционом одржавању саобраћајне инфраструктуре у слободној зони и у одлуци о реинвестирању добити и сопственом учешћу у реализацији суседског програма са Републиком Бугарском.

Предузеће „Новадис” је инвестирало у проширење и опремање производних капацитета.

Предузеће „Елиса Про” инвестирало је у опремање производног погона и опрему за производњу нових производа.

Предузеће „RBL”, инвестирало је у смештај опреме.

Предузеће „Пиротекс Трико” инвестирало је у изградњу магацинског и производног објекта, површине веће од 2000 m².

Предузеће „Тигар” А.Д. инвестирало је у инфраструктурно опремање локације Тигар 3, објекте (фабрика „Тигар Обућа” и „Тигар Техничка Гума”) и опрему. Пуштена је у рад највећа и најсавременија фабрика гумене обуће у Европи, чији је производни програм превасходно намењен извозу.

Предузеће „Тигар Tyres” инвестирало је у куповину земљишта са инфраструктуром у режиму слободне зоне, куповину власничког удела у заједничком предузећу Тигар МХ и опрему.

У Слободној зони „Зрењанин” инвестиције су имали корисници слободне зоне, предузеће „Колпа” д.о.о. из Зрењанина и предузеће „Лк Арматуре” из Зрењанина.

Предузеће „Колпа” имало је инвестиције у износу од 89.213,00 евра, док су инвестиције предузећа „Лк Арматуре” износиле 15.412,00 евра.

У Слободној зони „Суботица” реализовано је инвестиционо улагање у износу од 2.189.111,00 евра.

Инвестиције је имао корисник слободне зоне, предузеће „LOHER ELEKTRO”, у опрему за производњу.

У Слободној зони „Нови Сад” реализоване су инвестиције у износу од 76.100,00 евра. Инвестиције је имало привредно друштво за управљање слободном зоном у изградњу и пуштање у рад сопствене трафо станице.

Обим инвестиционих улагања предвиђен елаборатом о постојању економске оправданости за одређивање подручја Слободне зоне „Нови Сад” није реализован из неколико разлога.

Слободна зона „Нови Сад” добила је сагласност за почетак рада у марту 2008. године. С обзиром да се са припремама за добијање сагласности за одређивање подручја слободне зоне почело још у другој половини 2006. године, када је постојала иницијатива и намера заинтересованих корисника да послују у слободној зони, а да је до добијања Привременог решења о испуњености услова за почетак рада Слободне зоне „Нови Сад” прошло скоро две године, заинтересовани корисници су одустали од те намере и пронашли алтернативу за организацију свог пословања.

Друга значајна препрека била је и немогућност увођења Локације 2 - предузеће „Петар Драпшин” и земљишта на коме је „NEXE GRUPA” планирала реализацију своје инвестиције. Увођење Локације 2 у режим слободне зоне пролонгирано је за одређени период у току кога се очекивало коначно решавање имовинско правних односа на територији предузећа „Петар Драпшин”.

Остварени ефекти на локални и укупни привредни развој Републике Србије

Обим пословања свих производних капацитета смештених у слободним зонама последњих година је у сталном порасту. Сви произвођачи су улагали у нову опрему чиме је вршен трансфер савремених технологија.

У Слободној зони „Пирот” главни програм је производња путничких и теретних гума из заједничког улагања фирми „Michelin” и „Тигар” А.Д. Већи део ове производње пласира се на ино-тржиште.

Проширење слободне зоне у 2008. години је дало резултате који се манифестују повећањем броја производних фирми у слободној зони, а прави ефекти овог проширења ће се манифестовати током 2009. године кроз инвестирање „Тигар” корпорације и њених стратешких партнера.

У овом тренутку у слободној зони, после проширења, послује пет производних предузећа у којима је тренутно упошљено преко 4.500 радника.

Производни програм предузећа „Тигар” је добро познат домаћим и страним купцима, а већи део производње пласира се на ино-тржиште. Производни програм обухвата гуме за аутомобилски и теретни програм, гуме за пољопривредне машине и скутере, гумену обућу (спортску, пољопривредну, заштитну), техничку гуму (лопте, црева, ваљке, гумене подове) и хемијске производе (лепкове, боје, лакове). Предузеће „Тигар” А.Д. је у 2008. години реализовало инфраструктурно уређење индустријске локације Тигар 3, пуштање у рад нове фабрике обуће (највећа и најмодернија фабрика тог типа у Европи), припреме за отварање фабрике „Техничка гума” са производима од гуменог рециклата и рециклажом и др.

Производни програм предузећа „Новадис” се огледа у висококвалитетном прибору за спортски риболов, са најновијим технолошким поступцима примењеним по строгим правилима Европске уније и комплетан производни програм се пласира на ино-тржиште.

Производни програм предузећа „Елиса Про” састоји се од биљних козметичких препарата и средстава за личну хигијену, а производња је намењена домаћем тржишту.

Услуге које није у могућности да пружи својим корисницима, слободна зона обезбеђује са подручја општине Пирот. Ова сарадња је нарочито изражена у области грађевинарства где су пројектанти и извођачи радова у слободној зони локалне фирме. Пословима царинског посредовања бави се поред слободне зоне и десетак шпедитерских фирми из Пирота, Димитровграда, Ниша и Београда.

У сарадњи са страним партнерима као корисницима слободне зоне, Слободна зона „Пирот” је један од носилаца развоја града и регије. Присуство страног капитала, кроз континуиране инвестиције у претходном периоду, обезбеђује стални раст девизног прилива од извоза робе из слободне зоне, а такође утиче на раст запослености, како у самој слободној зони тако и на подручју општине и ширег региона.

У Слободној зони „Зрењанин” производњом се бави предузеће „Колпа” д.о.о. из Зрењанина и предузеће „Лк Арматуре” из Зрењанина.

Предузеће „Колпа” д.о.о. се бави производњом када, туш кабина и хидромасажера. Већи део производње у 2008. години пласиран је на ино-тржиште (92%).

Предузеће „Лк Арматуре” се бави производњом цеви од челика и своју производњу у потпуности пласира на ино-тржиште.

У финалним производима који се израђују у слободној зони учествује низ добављача са територије Републике Србије. Најзначајнији домаћи добављачи су испоручиоци појединих материјала који се примењују у процесу производње, делова који се уграђују у финални производ, као и амбалаже у коју се пакује финални производ.

У односу на 2007. годину, учешће домаћег репроматеријала у производњи у слободној зони повећано је за 48%.

У Слободној зони „Суботица” производњом се бави предузеће „LOHER ELEKTRO” из Суботице, које производи делове ветрогенератора и високонапонских електромотора. Власник предузећа је матична фирма „FLENDER LOHER” из Ruhstorf-а из Немачке, која уједно финансира целокупну производњу, намењену извозу у Немачку на даљу уградњу. Ветрогенератори се израђују за потребе произвођача ветро-електрана широм света. Ове електране припадају грани „Обновљиве енергије” и као такви имају приоритет у светским инвестицијама.

У 2008. години „LOHER ELEKTRO” је имао инвестиције у опрему у износу од 2.189.111,00 евра, што је утицало на значајно повећање производње робе, а самим тим и на раст девизног прилива, с обзиром да се комплетна производња извози.

Ове инвестиције су такође утицале на раст запослености, јер је током 2008. године запослено још 258 радника. У односу на 2007. годину број радника се повећао за 56%.

У процесу одржавања опреме, набавци резервних делова, као и код израде алата и прибора користе се услуге 49 предузећа са територије општине и ширег региона.

Такође, у односу на 2007. годину учешће домаћег репроматеријала у производњи у слободној зони повећано је за 46%.

Слободна зона „Нови Сад” је са радом почела у мају 2008. године, након добијања привременог решења за почетак рада. Немогућност реализације планираних инвестиција, а самим тим и изостанак планираних ефеката и утицаја на привредни развој Србије, запосленост и трансфер технологије, последица су, као што је већ наведено, временског периода који је протекао од иницијалне идеје до реализације самог пројекта Слободне зоне „Нови Сад”. Привредно друштво за управљање слободном зоном је у посматраном периоду радило на обезбеђивању што бољих услова рада за постојећих корисника, као и привлачењу инвеститора који би део својих производних погона пребацили у слободну зону, па је у том смислу прикључена сопствена новоизграђена трафо станица, чији капацитет испуњава захтеве потенцијалних корисника који би реализовали своје производне програме у слободној зони.

II. Пословање привредних друштава за управљање слободном зоном

Према подацима из достављених извештаја, укупно остварени приходи привредних друштава за управљање слободном зоном износе 130.302.083,00 динара, расходи износе 110.954.968,00 динара, а остварена нето добит 19.347.115,00 динара.

У односу на 2007. годину, нето добит је порасла за 73,7%.

Привредно друштво за управљање **Слободном зоном „Пирот”** имало је укупне приходе 68.136.000,00 динара, расходи износе 60.020.000,00 динара, а остварена нето добит 8.116.000,00 динара.

У односу на 2007. годину нето добит је мања за 12%. Разлог овоме је чињеница да се број корисника у 2008. години смањило за 11%.

Привредно друштво за управљање **Слободном зоном „Зрењанин”** имало је укупне приходе 3.773.757,00 динара, расходи износе 3.285.708,00 динара, а остварена нето добит 488.049,00 динара.

У односу на 2007. годину нето добит је мања за 62%. И у овој слободној зони број корисника се смањило за 20%, приходи су остали приближно исти, али су расходи повећани за приближно 40%.

Привредно друштво за управљање **Слободном зоном „Суботица”** имало је укупне приходе 30.394.005,00 динара, расходи износе 24.047.654,00 динара, а остварена нето добит 6.346.351,00 динара.

У односу на 2007. годину нето добит се повећала десет пута. Разлог овоме је чињеница да се слободна зона у току 2007. године преселила на нову локацију, што је утицало на веће расходе, па је и остварена нето добит била значајно мања у овој години.

Привредно друштво за управљање **Слободном зоном „Нови Сад”** имало је укупне приходе 27.998.321,00 динара, расходи износе 23.601.606,00 динара, а остварена нето добит 4.396.715,00 динара.

III. Пословање корисника слободне зоне

Слободне зоне су у 2008. години имале укупно 207 корисника, од чега 90 домаћих и 117 страних. У односу на 2007. годину број корисника се повећао за 28 (15,64%), али се мора имати у виду да је 2008. године почела са радом Слободна зона „Нови Сад” која је имала 50 корисника. Ако посматрамо само слободне зоне које су функционисале 2007. године, број корисника код ових слободних зона се смањило за 12,3%.

Број запослених радника код корисника је 5.473 и у односу на 2007. годину тај број се повећао за 462%. Овако велико повећање броја запослених у слободним зонама резултат је проширења Слободне зоне „Пирот” у 2008. години, у чији састав је ушла комплетна корпорација „Тигар”.

Број и структура корисника

Слободна зона „Пирот” имала је у 2008. години 104 корисника, 22 домаћа и 82 страна. У односу на 2007. годину укупан број корисника се смањило за 13.

Производњом се бави пет корисника : „Тигар” А.Д. Пирот, „Тигар Обућа” Пирот, „Тигар Тугес” Пирот, „Елиса Про” Панчево и „Новадис” Пирот, док се остали корисници баве складиштењем робе.

Број запослених радника код корисника је 4.597 и тај број се у односу на 2007. годину након проширења слободне зоне повећао 11 пута.

Слободна зона „Зрењанин” је имала 12 корисника, шест домаћих и шест страних. У односу на 2007. годину укупан број се смањило за три корисника.

Производњом се баве два корисника, „Колпа” д.о.о. из Зрењанина и „Лк Арматуре” из Зрењанина, док се остали корисници баве складиштењем робе.

Број запослених радника код корисника је 107 и тај број се у односу на 2007. годину повећао за 4 новозапослена радника.

Слободна зона „Суботица” је имала укупно 41 корисника, 19 домаћих и 22 страна. У односу на 2007. годину број корисника се смањио за пет.

Производњом се бави један корисник, „LOHER ELEKTRO” из Суботице, док се остали корисници баве складиштењем робе.

Број запослених радника код корисника је 715 и тај број се у односу на 2007. годину повећао за 258 новозапослена радника.

Слободна зона „Нови Сад” је имала укупно 50 корисника, 43 домаћа и седам странах. Сви корисници се баве складиштењем робе.

Број запослених радника код корисника је 54.

Пословање корисника који се баве производном делатношћу

У **Слободној зони „Пирот”** укупна вредност реализоване производње у 2008. години износи 149.274.721,00 евра. Вредност реализоване производње по произвођачима износи:

- „Тигар Tyres ” - 141.168.243,00 евра,
- „Тигар Обућа” - 6.575.519,00 евра,
- „Тигар” А.Д. - 1.070.417,00 евра,
- „Новадис” - 20.993,00 евра,
- „Елиса Про” - 439.549,00 евра.

У вредности укупно произведене робе учешће домаћег репроматеријала износи 3.952.970,00 евра, а учешће страног репроматеријала је 67.095.921,00 евра.

У укупно утрошеном репроматеријалу учешће домаћег репроматеријала је 5,9%, док је учешће страног репроматеријала 94,1%.

Од реализоване производње на домаће тржиште је пласирано производа у вредности од 15.876.358,00 евра (10,6%), док је укупна вредност производа пласираних на ино-тржиште 133.460.539,00 евра (89,4%).

У односу на 2007. годину укупна вредност реализоване производње мања је за 6,39%. Сразмерно томе и вредност робе пласиране на инострано тржиште мања је за 6,28%.

У Слободној зони „Зрењанин” укупна вредност реализоване производње у 2008. години износи 7.667.188,00 евра. Вредност реализоване производње по произвођачима износи:

- „Колпа” д.о.о. - 7.437.026,00 евра,
- „Лк Арматуре” - 230.162,00 евра.

У вредности укупно произведене робе учешће домаћег репроматеријала износи 1.866.699,00 евра, а учешће страног репроматеријала је 2.881.667,00 евра.

У укупно утрошеном репроматеријалу учешће домаћег репроматеријала је 39%, док је учешће страног репроматеријала 61%.

Од реализоване производње на домаће тржиште је пласирано производа у вредности од 532.084,00 евра (6,9%), док је укупна вредност производа пласираних на ино-тржиште 7.081.152,00 евра (93,1%).

У односу на 2007. годину укупна вредност реализоване производње порасла је за 21,86%.

У Слободној зони „Суботица” укупна вредност реализоване производње у 2008. години износи 103.086.000,00 евра. Целокупну производњу реализовало је предузеће „LOHER ELEKTRO” из Суботице.

У вредности укупно произведене робе учешће домаћег репроматеријала износи 407.516,00 евра, а учешће страног репроматеријала је 93.035.007,00 евра.

У укупно утрошеном репроматеријалу учешће домаћег репроматеријала је 0,44%, док је учешће страног репроматеријала 99,56%.

Целокупна производња пласирана је на ино-тржиште.

У односу на 2007. годину укупна вредност реализоване производње порасла је за 36,42%.

У Слободној зони „Нови Сад” није реализована производња.

Остварени приходи и расходи корисника који се баве производном делатношћу

У Слободној зони „Пирот” корисници који се баве производном делатношћу остварили су у 2008. години приходе у износу од 17.233.771.000,00 динара, расходи износе 16.324.505.000,00 динара, а остварена нето добит 909.266.000,00 динара.

Предузеће „Тигар Tyres” из Пирота имало је приходе 14.251.963.000,00 динара, расходи износе 13.547.968.000,00 динара, а остварена добит 703.995.000,00 динара.

Предузеће „Тигар” А.Д. из Пирота имало је приходе 1.619.929.000,00 динара, расходи износе 1.451.826.000,00 динара, а остварена добит 168.103.000,00 динара.

Предузеће „Тигар Обућа” из Пирота имало је приходе 1.296.950.000,00 динара, расходи износе 1.262.295.000,00 динара, а остварена добит 34.655.000,00 динара.

Предузеће „Новадис” из Пирота имало је приходе 8.632.000,00 динара, расходи износе 8.415.000,00 динара, а остварена добит 217.000,00 динара.

Предузеће „Елиса Про” из Панчева имало је приходе 56.297.000,00 динара, расходи износе 54.001.000,00 динара, а остварена добит 2.296.000,00 динара.

У Слободној зони „Зрењанин” корисници који се баве производном делатношћу остварили су у 2008. години приходе у износу од 635.347.767,00 динара, расходи износе 540.555.941,00 динара, а остварена нето добит 94.791.826,00 динара.

Предузеће „Колпа” д.о.о. из Зрењанина остварило је добит у износу од 94.009.504,00 динара. Укупни приходи су били 614.801.280,00 динара, а расходи 520.791.776,00 динара.

Предузеће „Лк Арматуре” из Зрењанина имало је приходе 20.546.487,00 динара, расходи износе 19.764.165,00 динара, а остварена добит 782.332,00 динара.

У Слободној зони „Суботица” предузеће „LOHER ELEKTRO” из Суботице исказало је губитак у износу од 4.955.000,00 динара. Исказани губитак последица је негативних курсних разлика и политике цена коју води матична фирма у Немачкој.

У Слободној зони „Нови Сад” нема корисника који се баве производном делатношћу.

Стање потраживања и обавеза корисника који се баве производном делатношћу

У Слободној зони „Пирот” укупна потраживања корисника који се баве производном делатношћу износе 1.574.374.944,00 динара, а укупне обавезе су 2.505.004.000,00 динара. На домаћем тржишту потраживања износе 1.470.101.000,00 динара, а обавезе 1.139.431.000,00 динара. На ино-тржишту потраживања износе 104.273.944,00 динар, а обавезе 1.365.573.000,00 динара.

Укупна потраживања предузећа „Тигар Tyres ” износе 1.078.543.944,00 динара, а укупне обавезе су 1.790.579.000,00 динара. На домаћем тржишту потраживања износе 1.076.301.000,00 динара, а обавезе 449.337.000,00 динара. На ино-тржишту потраживања износе 2.242.944,00 динара, а обавезе 1.341.242.000,00 динара.

Укупна потраживања предузећа „Тигар” А.Д. износе 85.233.000,00 динара, а укупне обавезе су 125.358.000,00 динара. На домаћем тржишту потраживања износе 85.144.000,00 динара, а обавезе 117.481.000,00 динара. На ино-тржишту потраживања износе 89.000,00 динара, а обавезе 7.877.000,00 динара.

Укупна потраживања предузећа „Тигар Обућа” износе 381.552.000,00 динара, а укупне обавезе су 578.291.000,00 динара. На домаћем тржишту потраживања износе 291.930.000,00 динара, а обавезе 562.934.000,00 динара. На ино-тржишту потраживања износе 89.622.000,00 динара, а обавезе 15.357.000,00 динара.

Предузеће „Новадис” има укупна потраживања на домаћем тржишту у износу од 161.000,00 динара, а обавезе износе 112.000,00 динара.

Укупна потраживања предузећа „Елиса Про” износе 28.885.000,00 динара, а укупне обавезе су 10.664.000,00 динара. На домаћем тржишту потраживања износе 16.565.000,00 динара, а обавезе 9.567.000,00 динара. На ино-тржишту потраживања износе 12.320.000,00 динара, а обавезе 1.097.000,00 динара.

У Слободној зони „Зрењанин” укупна потраживања корисника који се баве производном делатношћу износе 93.487.402,00 динара, а укупне обавезе су 147.718.380,00 динара. На домаћем тржишту потраживања износе 12.272.980,00 динара, а обавезе 17.935.562,00 динара. На ино-тржишту потраживања износе 81.214.422,00 динара, а обавезе 129.782.818,00 динара.

Укупна потраживања предузећа „Колпа” д.о.о. износе 93.479.169,00 динара, а укупне обавезе су 143.988.391,00 динара. На домаћем тржишту потраживања износе 12.272.980,00 динара, а обавезе 17.807.659,00 динара. На ино-тржишту потраживања износе 81.206.189,00 динара, а обавезе 126.180.732,00 динара.

Укупна потраживања предузећа „Лк Арматуре” износе 8.233,00 динара, а укупне обавезе су 3.729.989,00 динара. На домаћем тржишту нема потраживања, а обавезе износе 127.903,00 динара. На ино-тржишту потраживања износе 8.233,00 динара, а обавезе 3.602.086,00 динара.

У Слободној зони „Суботица” укупно потраживање производног предузећа „LOHER ELEKTRO” износи 717.368,00 динара, а укупне обавезе су 745.063,00 динара. На домаћем тржишту потраживања износе 523.399,00 динара, а обавезе 745.063,00 динара. На ино-тржишту потраживања износе 193.969,00 динара, а обавеза према иностранству нема.

У Слободној зони „Нови Сад” нема корисника који се баве производном делатношћу.

Пословање корисника који се баве услужним делатностима

У Слободној зони „Пирот” корисници који се баве услужним делатностима унели су у слободну зону из иностранства и ускладиштили робу у вредности од 48.482.575,00 евра.

Вредност робе која је ускладиштена, а затим извезена из слободне зоне износи 46.638.719,00 евра, односно 90% од укупне вредности робе унете из иностранства у слободну зону.

Вредност робе која је ускладиштена, а затим оцарињена и пласирана на тржиште Републике Србије износи 2.109.748,00 евра, односно 4% од укупне вредности робе унете из иностранства у слободну зону.

Роба укупне вредности 3.171.739,00 евра је на крају пословне године и даље била ускладиштена у слободној зони.

У Слободној зони „Зрењанин” корисници који се баве услужним делатностима унели су из иностранства у слободну зону и ускладиштили робу у вредности од 6.037.985,00 евра.

Вредност робе која је ускладиштена, а затим извезена из слободне зоне износи 2.403.855,00 евра, односно 29% од укупне вредности робе унете из иностранства у слободну зону.

Вредност робе која је ускладиштена, а затим оцарињена и пласирана на тржиште Републике Србије износи 5.884.488,00 евра, односно 71% од укупне вредности робе унете из иностранства у слободну зону.

У Слободној зони „Суботица” корисници који се баве услужним делатностима унели су у слободну зону из иностранства и ускладиштили робу у вредности од 14.574.927,00 евра.

Вредност робе која је ускладиштена, а затим извезена из слободне зоне износи 9.830.866,00 евра, односно 67,45% од укупне вредности робе унете из иностранства у слободну зону.

Вредност робе која је ускладиштена, а затим оцарињена и пласирана на тржиште Републике Србије износи 4.744.061,00 евра, односно 32,55% од укупне вредности робе унете из иностранства у слободну зону.

У Слободној зони „Нови Сад” корисници који се баве услужним делатностима унели су у слободну зону из иностранства и ускладиштили робу у вредности од 30.883.982,00 евра.

Вредност робе која је ускладиштена, а затим извезена из слободне зоне износи 12.933.676,00 евра, односно 41,88% од укупне вредности робе унете из иностранства у слободну зону.

Вредност робе која је ускладиштена, а затим оцарињена и пласирана на тржиште Републике Србије износи 12.429.445,00 евра, односно 40,25% од укупне вредности робе унете из иностранства у слободну зону.

Роба укупне вредности 5.520.861,00 евра је на крају пословне године и даље била ускладиштена у слободној зони.

Табеларни и графички приказ података који у прилогу достављамо чини саставни део овог извештаја.

Резиме

Укупно пословање слободних зона у Републици Србији у 2008. години имало је благи раст у односу на 2007. годину. Међутим, треба имати у виду да је у 2008. години почела са радом Слободна зона „Нови Сад” и да је пословање ове слободне зоне утицало на укупне вредности обухваћене анализом. Резултати пословања ове слободне зоне не утичу једино на вредности које се односе на реализовану производњу.

Укупна вредност реализованог промета роба и услуга порасла је за 15,28%, а ако се посматрају само слободне зоне које су пословале 2007. године, онда овај раст износи 5%. На ово повећање у већој мери утицао је увоз робе, који је у односу на 2007. годину порастао за 27,87%. Извоз и пласман робе на тржиште Републике Србије, као и вредност пружених услуга у слободној зони били су у односу на 2007. годину већи за 6,7%.

Увоз робе, као што је наведено, порастао је за 27,87%, а извоз за 4%.

Извоз робе произведене у слободним зонама порастао је за 9%. У укупно оствареном извозу учешће робе произведене у слободним зонама износи 77%. Учешће стране робе, која је ускладиштена а затим извезена, у укупном извозу робе из слободних зона износи 23% и овај извоз је само статистички приказан, с обзиром да нема утицаја на девизни прилив.

Промет услуга у слободним зонама порастао је за 37,3%.

Укупна вредност производње у слободним зонама у односу на 2007. годину порасла је за 7,75%. Највећи раст производње реализован је у Слободној зони „Суботица” (36,42%), док је у Слободној зони „Пирот” у којој је последњих година увек бележен највећи раст производње дошло до пада производње за 6,39%. На овај пад производње утицала је пре свега светска криза, која се највише рефлектовала на аутомобилску индустрију.

Приметан је раст учешћа домаћег репроматеријала у укупно утрошеном репроматеријалу, чија се вредност у односу на 2007. годину увећала за 67,96%.

Број запослених се значајно повећао (шест пута), чему је највише допринело проширење Слободне зоне „Пирот”, с обзиром да је у састав слободне зоне ушла комплетна корпорација „Тигар”. Треба истаћи да је реално повећање броја запослених остварено у Слободној зони „Суботица” (56,46%) услед повећаног обима производње.

Обим инвестиционих улагања повећан је приближно четири пута. Највеће инвестиционо улагање реализовано је у Слободној зони „Пирот” у износу од 35.086.540,00 евра.

Закључак

Анализом Извештаја о пословању које су привредна друштва за управљање слободном зоном достављала претходних година, може се закључити да је присутан позитиван тренд код свих слободних зона у погледу свих анализираних економских категорија.

У последње три године у свим слободним зонама растао је обим инвестиционих улагања, обим производње, вредност извоза робе произведене у слободној зони, вредност пружених услуга и број запослених радника.

Међутим, овај позитиван тренд с друге стране не значи да се ради о реалном развоју слободних зона. Корисници слободних зона који се баве производном делатношћу присутни су у овим слободним зонама од њиховог оснивања и позитиван тренд о коме говоримо се у већој мери може приписати њима, с обзиром да су из године у годину повећавали обим инвестиција, а самим тим и обим производње, вредност извоза и број запослених. И у време економске кризе ова предузећа су задржала укупан број запослених и наставила да раде у режиму слободне зоне, тако да је ефекат очувања радних места присутан у свим слободним зонама.

У међувремену, ови корисници су остали једини произвођачи у слободним зонама, с обзиром да ниједно привредно друштво за управљање слободном зоном није успело да потпише уговор са још неким страним инвеститором. Чињеница је да су сваке године вођени разговори са страним инвеститорима, али ниједан од тих

разговора није конкретизован потписивањем корисничког уговора, осим у Слободној зони „Пирот”, где су разговори започети 2008. године окончани потписивањем уговора почетком 2009. године. Привредно друштво за управљање Слободном зоном „Пирот” потписало је уговор са два нова корисника произвођача, предузећем „RBL” из Швајцарске које ће се бавити паковањем прехранбених зрнастих производа и које планира да у 2009. години запосли 25 радника и предузећем „Модус” из Београда које ће се бавити производњом шећерних прерађевина и које планира да у 2009. години запосли 76 радника.

У великој мери на ово су утицали укупни услови пословања у слободним зонама Републике Србије, у односу на услове пословања у слободним зонама суседних земаља. Овде се пре свега мисли на пореске олакшице, царинску процедуру, као и подстицајне мере локалне самоуправе.

Имајући у виду да царинска ослобођења за кориснике слободне зоне све више губе на значају, с обзиром на тенденцију снижавања увозних царина до њиховог потпуног укидања према земљама ЕУ, намеће се потреба за увођењем додатних стимулативних мера које би слободним зонама омогућиле даљи просперитет. Под додатним стимулативним мерама, пре свега се мисли на пореске олакшице за кориснике слободне зоне. Пореске олакшице прописане чланом 26. Закона о слободним зонама могу се остварити у складу са прописима који уређују порез на добит предузећа, порез на имовину и порез на доходак грађана. Важећи порески закони не предвиђају посебне пореске олакшице за кориснике слободне зоне, осим оних које су предвиђене за сва правна лица која послују на територији Републике Србије. Напомињемо да је из истих разлога у јулу 2008. године у Хрватској донет Закон о изменама и допунама Закона о слободним зонама, којим се предвиђа више пореских олакшица за кориснике слободних зона.

Такође, примена ПДВ-а у слободним зонама показала је читав низ недостатака. То се пре свега односи на обављање промета робе у слободној зони, као и пружање услуга приликом уноса робе у слободну зону. Ради поједностављења процедуре примене Закона о порезу на додату вредност, Правилник о начину и поступку остваривања пореских ослобађања код ПДВ са правом и без права на одбитак претходног пореза би требало да претрпи одређене корекције.

Имајући у виду наведено, требало би испитати могућности да се приликом предлагања измена закона из области пореског система предвиде пореске олакшице за кориснике слободних зона, као и могућности поједностављења процедуре примене ПДВ-а.

Ефикасна царинска процедура је битан фактор развоја слободних зона. Под ефикасном царинском процедуром подразумева се да иста буде једноставна и брза. Досадашња пракса је показала да нема битне разлике у царинској процедури која се спроводи у слободним зонама и ван њих на територији Републике Србије. Овиме слободне зоне губе на атрактивности с обзиром да корисници слободне зоне

очекују одређене погодности у смислу поједностављења царинске процедуре, што би им омогућило бржи и ефикаснији рад.

У том смислу Управа царина би требало да испита могућности поједностављења царинске процедуре.

Локална самоуправа може стимулативним мерама значајно утицати на развој слободних зона. Закон о слободним зонама потенцира активно учешће органа локалне самоуправе као могућег оснивача слободне зоне и такође пружа могућност да локална самоуправа даје додатне подстицајне мере за пословање у оквиру слободне зоне. У том смислу се, код оснивања слободне зоне, обавезно тражи мишљење органа локалне самоуправе о оправданости оснивања слободне зоне. Оснивање слободне зоне треба да се базира на реалним могућностима, а не само на жељи органа локалне самоуправе, или регионалних органа, да на својој територији поседују слободну зону. Сходно својим овлашћењима, локална самоуправа може да донесе одлуку о погодностима за изградњу објеката и инфраструктуре на подручју слободне зоне, да омогући обезбеђење грађевинских и употребних дозвола по убрзаном поступку, као и да елиминише сва друга административна одуговлачења. У нашој пракси је добра сарадња локалне самоуправе са слободном зоном присутна само у Пироту. Остале слободне зоне, бар за сада, немају подршку органа локалне самоуправе у погледу одређених повластица.

Све ово, као и низ других разлога, намеће потребу израде Стратегије развоја слободних зона у Републици Србији. Концепцијски посматрано, слободне зоне и индустријски паркови постављени су као генератори развоја појединих подручја и региона земље. Имајући у виду да, сходно погодностима које могу да понуде, слободне зоне омогућавају најбрже привлачење инвестиција, неопходно је обезбедити повољну климу за привлачење страних инвестиција. Управо из тог разлога неопходно је што пре приступити изради стратегије развоја слободних зона.

Предлог мера

Ради реализације закључка овог извештаја Управа за слободне зоне ће са Министарством финансија – Сектор за фискални систем и Управом царина размотрити могућност да се приликом предлагања измена закона из области пореског система предвиде пореске олакшице за кориснике слободних зона, као и могућност поједностављења процедуре примене ПДВ-а, односно поједностављења царинске процедуре у слободној зони.

Прилог: табела x 4
графикон x 8